

VI MÅSTE FÖRBÄTTRA HÄLSAN I ARBETSLIVET

Att motverka ohälsan i arbetslivet är en viktig facklig och politisk fråga. Det behövs ett arbetsklimat på arbetsplatserna som förebygger ohälsa, men även goda möjligheter till rehabilitering och trygghet om anställda drabbats av skador och sjukdomar.

Slimmade organisationer

En källa till ohälsa bland Handels medlemmar är slimmade arbetsorganisationer med låg grundbemanning kombinerat med många osäkert anställda. I Handels arbetsmiljöundersökningar finns tydliga samband mellan bruket av tillfälligt anställda och ohälsa. Arbetsplatser som har hög grad av viss-

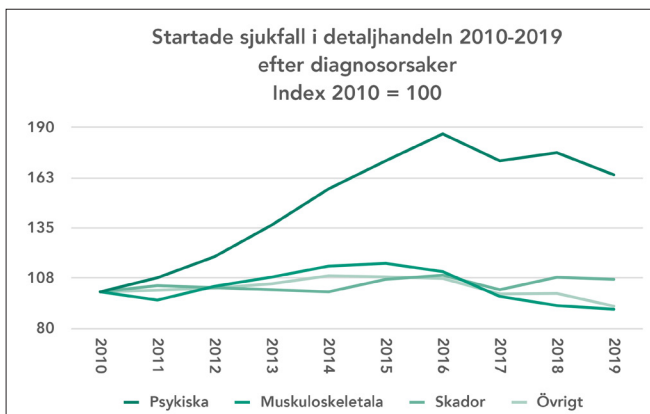
tider och inhyrd personal har betydligt mer arbetsmiljörelaterade problem såsom exempelvis: sjukskrivningar till följd av stressrelaterad ohälsa, brist på bemanning och personal, samt sämre relationer mellan anställda och chefer.

Handels har sedan lång tid krävt att regelverket borde ändras så att det ska krävas objektiva skäl för att ha tillfälligt anställda. Om det inte är fråga om något tillfälligt så ska det vara en del av den permanenta grundbemanningen.

... kan leda till ohälsa

Inom detaljhandeln har ohälsan ökat under 2010-talet (vi väljer att redovisa dessa ”normala” år eftersom covid-19 2020 och 2021 var exceptionella).

I diagrammet visas utvecklingen av startade sjukfall längre än 14 dagar efter olika diagnoser.

De fysiska diagnoserna, som muskuloskeletala (besvär i rörelseapparaten), olyckor och skador, ökade med över tio procent mellan 2010 och 2016 för att därefter minska.

Det är de psykiska diagnoserna som ökat mest. I denna kategori finns exempelvis utmattningssyndrom och annan psykisk ohälsa. Mellan 2010 och 2016 ökade sjukfall med psykiska diagnoser med nästan 90 procent. Därefter minskade även dessa men låg ändå kvar på en högre nivå än 2010.

Det går inte säkert att slå fast vad nedgången efter 2016 beror på. Det kan vara ett bättre arbetsmiljöarbete, men det kan även bero på hårdare bedömningar hos Försäkringskassan.

Oavsett vilket är ohälsan en viktig fråga och det är lönsamt för samhället att ha en kraftfull och effektiv politik som minskar ohälsan i arbetslivet. Dessvärre har resurser för att motverka ohälsa i arbetslivet minskat kraftigt om vi ser över en längre period.

Ökade resurser till ett förebyggande arbetsmiljöarbete

Under 2005 satsade regeringen motsvarande 1,3 miljarder (2021 års penningvärde) på förebyggande arbetsmiljöarbete. Den borgerliga alliansregeringen skar 2007 ner rejält på resurser till Arbetsmiljöverket. Dessutom avskaffades Arbetslivsinstitutet och särskilda utbildningsmedel till skyddsombud. Under 2010 satsade man motsvarande drygt 600 miljoner vilket innebar mer än halverade resurser. Huruvida denna åtstramning av resurser ligger bakom en ökande ohälsa under 2010-talet är det svårt att svara på. Men det kan i alla fall inte ha stärkt det viktiga förebyggande arbetet.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen ökade resurserna något men beräknar att de bara når upp till motsvarande ca 700 miljoner 2022. En offensiv politik för att minska ohälsan i arbetslivet vore att i ett första steg åter satsa mer medel på området. Det behövs mer resurser till Arbetsmiljöverket, fler yrkesinspektörer och till att åter upprätta ett nationellt forsknings- och kunskapscenter i likt det nedlagda Arbetslivsinstitutet. Dessutom bör regeringen anslå liknande medel som tidigare till skyddsombudsutbildningar där forskning och praktik kan mötas.

Företagshälsovård och väl fungerande rehabilitering

Trots förebyggande insatser kan ändå olyckan vara framme. Då är det viktigt att det finns effektiva resurser för att se till att individer snabbt kan få rehabilitering, och att de inte ska drabbas ekonomiskt av ohälsa i arbetslivet.

Under 1990-talet skedde stora försämringar när det gäller rehabilitering, tillgång till företagshälsovård och till ekonomisk kompensation via arbetsskadeförsäkringen. Dessvärre har inte mycket skett för att förbättra situationen. Allt för få får tillgång till en effektiv rehabilitering. Rehabiliteringspenningens andel av de totala antalet sjukdagar har halverats under 2010-talet. Vidare sätts rehabilitering in för sent och det finns stora brister i samordning mellan berörda myndigheter och arbetsgivare. Även om det finns lag på att en rehabiliteringsplan ska tas fram så sker det inte i många fall. Några sanktioner för att man bryter mot detta finns inte. Den som drabbas är den anställde.

Tillgång till en företagshälsovård med god kvalitet är också en viktig faktor. Förutom förebyggande stöd, så kunde företagshälsovården tidigare snabbt sätta in resurser kring rehabilitering i samverkan med fack, arbetsgivare, arbetsförmedling och försäkringskassa.

Statsbidragen företagshälsovården togs bort av den borgerliga regeringen 1993. Tillgången till företagshälsovård minskade kraftigt och här finns ett tydligt klass- och könsmönster. Mellan 1995 – 2015 minskade tillgången till företagshälsovård bland arbetarkvinnor från 74 procent till 43 procent (LO 2018). Bland arbetare i detaljhandeln hade i slutet av 2010-talet endast 30 procent tillgång till företagshälsovård (Handels 2021).

Handels har länge drivit att företagshälsovård måste bli obligatoriskt för alla arbetstagare. Målet är en företagshälsovård som är obligatorisk, multidisciplinär, kvalitetssäkrad, regional och branschpassad och som omfattar alla arbetstagare oavsett arbetsgivare.

För att upprätta en effektiv arbetslivsinriktad rehabilitering krävs ett politiskt omtag. Ett problem är att det finns många mindre företag som inte har samma möjligheter som de större. En solidarisk finansiering via socialförsäkringssystemet.

Handels vill se ett utvecklat system där fack, arbetsgivare, företagshälsovård, Arbetsförmedling och Försäkringskassa kan samverka. Där det är möjligt att snabbt och effektivt ta fram individuella planer för rehabilitering och anpassning, och att den drabbade får god och trygg ersättning under rehabiliteringstiden.

Om arbetsförmågan blir nedsatt permanent ska det inte drabba individen. Det betyder att reglerna i arbetsskadeförsäkringen behöver ses över så att fler, inte minst kvinnor, får sina arbetsskador godkända.

Det handlar om trygghet på jobbet

Det behövs krafttag och politiska satsningar för att motverka ohälsa i arbetslivet. Då det handlar om många olika delar som behöver vara på plats krävs ett paket med åtgärder.

Vi vill att politikerna ska:

- Satsa på mer förebyggande arbete
- Utöka resurserna till Arbetsmiljöverket
- Öka antalet yrkesinspektörer och ha mer fokus på kvinnligt dominerade branscher
- Upprätta ett nationellt forskningscenter i likhet med det nedlagda Arbetslivsinstitutet.
- Satsa resurser på skyddsombudsutbildningar där forskning och praktik kan mötas.

Vi vill att politikerna ska:

- Åtgärda snabbt och effektivt om någon drabbas av ohälsa i arbetslivet
- Införa en obligatorisk och kvalitetssäkrad företagshälsovård, som har en solidarisk finansiering.
- Utveckla organisatoriska anpassningsgrupper där fack, arbetsgivare, företagshälsovård och myndigheter kan samverka för en effektiv arbetslivsinriktad rehabilitering.
- Arbetsskadeförsäkringen ska finansieras solidariskt som en del av socialförsäkringen.
- Bevisregeln i arbetsskadeförsäkringen ska ändras så att det blir lättare att få en arbetsskada godkänd, och den som drabbas ska ha full kompensation.

Referenser

LO (2018), Bättre och bättre dag för dag. Arbetsmiljön i Sverige under ett kvarts sekel.

Handels (2021), Specialbeställd statistik från SCB Arbetsmiljöundersökningarna 2017/2019.